
PROGRAM STAŻU APLIKANTA APLIKACJI SĘDZIOWSKIEJ NA STANOWISKU REFERENDARZA SĄDOWEGO

Wstęp

Obecny model dochodzenia do zawodu sędziego zakłada daleko idącą swobodę przepływu kadr między zawodami prawniczymi. Model ten oparty jest na koncepcji równorzędnego traktowania kilku dróg prowadzących do objęcia urzędu sędziego. Należą do nich m. in.: aplikacja sędziowska prowadzona przez Krajową Szkołę Sądownictwa i Prokuratury (zwanej dalej Krajową Szkołą), praca na stanowisku asystenta sędziego lub referendarza sądowego oraz złożenie egzaminu sędziowskiego, praktyka w innych zawodach prawniczych lub uzyskanie stopnia doktora habilitowanego nauk prawnych. Ta różnorodność ma w swoim założeniu zapewnić sprawowanie wymiaru sprawiedliwości przez osoby posiadające odpowiednią wiedzę zarówno teoretyczną, jak i praktyczną.

Obowiązujący model powoływania na stanowisko sędziego zakłada nabór w wyniku konkursu, do którego mogą przystąpić przedstawiciele różnych zawodów prawniczych. Umożliwia to powołanie na stanowisko sędziowskie kandydata o najwyższych kwalifikacjach zawodowych. Wieńczący aplikację sędziowską staż referendarski winien, wobec powyższego, dawać aplikantowi umiejętności niezbędne do skutecznego konkurowania z przedstawicielami innych zawodów prawniczych ubiegającymi się o wolne stanowisko sędziowskie. Staż referendarski powinien zatem umożliwić ocenę aplikanta zgodnie z kryteriami wynikającymi z przepisów art. 57c ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. Nr 98, poz. 1070, z późn. zm.).

Założenia ogólne

1. Aplikacja sędziowska trwa 48 miesięcy. W jej ramach aplikanci odbywają w okresie 30 miesięcy zajęcia w Krajowej Szkole i praktyki w sądach, prokuraturach lub w innych jednostkach zgodnie z programem aplikacji, a w okresie kolejnych 18 miesięcy staż na stanowisku referendarza sądowego, zgodnie z programem stażu.
2. Aplikantowi przysługuje prawo wyboru miejsca odbywania stażu, według kolejności wynikającej z jego pozycji na liście rankingowej. Na wniosek Dyrektora Krajowej Szkoły Minister Sprawiedliwości przedstawia wykaz stanowisk referendarzy sądowych przeznaczonych dla aplikantów aplikacji sędziowskiej kierowanych do odbycia stażu. Aplikant skierowany przez Dyrektora Krajowej Szkoły na staż jest mianowany na stanowisko referendarza sądowego przez prezesa właściwego sądu apelacyjnego na czas nieokreślony.
3. Program stażu zakłada posiadanie przez aplikanta wiedzy, umiejętności i kompetencji nabytych w czasie 5 letnich studiów prawniczych, 12 miesięcznego szkolenia na aplikacji ogólnej oraz 30 miesięcznego szkolenia na aplikacji sędziowskiej.
4. Przedstawione założenia mają charakter zaleceń kierunkowych zarówno dla patrona koordynatora i patrona stażu, jak i przewodniczącego wydziału oraz prezesa sądu, w którym aplikant odbywa staż.
5. Patron koordynator, wyznaczony dla aplikanta przez Dyrektora Krajowej Szkoły, podczas stażu wspiera aplikanta merytorycznie oraz nadzoruje i koordynuje prawidłowy przebieg stażu zgodnie z programem stażu. Ponadto patron koordynator na bieżąco kontroluje dziennik stażu, w którym aplikant odnotowuje jego przebieg, zaś po zakończeniu stażu, niezwłocznie odbiera go od aplikanta.
6. Na czas odbywania przez aplikanta stażu, Dyrektor Krajowej Szkoły, w uzgodnieniu z patronem koordynatorem, wyznacza aplikantowi patrona stażu, który zapoznaje aplikanta z czynnościami należącymi do zakresu jego obowiązków w trakcie stażu i niezwłocznie po jego zakończeniu przedstawia patronowi koordynatorowi pisemną opinię wraz z oceną przebiegu stażu. Patron stażu powinien pomagać aplikantowi w poznawaniu i doskonaleniu metodyki pracy referendarza sądowego oraz wykonywaniu czynności administracji sądowej.

7. Warunkiem ukończenia aplikacji sędziowskiej jest uzyskanie pozytywnych ocen ze stażu na stanowisku referendarza sądowego. Oceny przebiegu stażu dokonuje się w systemie punktowym w skali od 0-5 punktów, przy czym ocena stanowi wielokrotność 0,5 punktu. Do oceny dołącza się zwięzłe pisemne uzasadnienie. Za uzyskanie pozytywnej oceny ze stażu uważa się uzyskanie co najmniej 2 punktów. Od dokonanej przez patrona stażu oceny nie przysługuje odwołanie.
8. Patron koordynator w oparciu o opinie patronów praktyk i patronów stażu sporządza końcową opinię z przebiegu całej aplikacji sędziowskiej i ustala łączną ocenę przebiegu praktyk i stażu, stanowiącą średnią arytmetyczną ocen wystawianą przez poszczególnych patronów praktyk i staży.
9. W okresie odbywania stażu, aplikant powinien zrealizować część ogólną programu adresowaną do wszystkich aplikantów – stażystów, niezależnie od wydziału, w którym odbywają staż. Ponadto aplikant ma obowiązek odbywania stażu zgodnie z tymi zapisami z części szczególnej, które odnoszą się do wydziału, w którym pracuje, odpowiednio w pionie procesowym lub rejestrowym. Część szczególna ma na celu ujednoczenie zakresów obowiązków służbowych aplikantów zatrudnionych w takich samych wydziałach. Dostrzeżona w praktyce niejednorodność zakresów czynności powierzanych referendarzom sądowym w takich samych wydziałach w różnych okręgach sądowych, uzasadnia zawarcie w programie opisu czynności, które powinny być w ramach danego pionu powierzane aplikantom – referendarzom sądowym.
10. Wskazany jest kierowanie aplikantów na stanowiska referendarza sądowego w sądach rejonowych położonych w miastach będących siedzibami sądów okręgowych.
11. Program stażu oparty jest na założeniu, że aplikant odbywa staż w jednym sądzie, ale w dwóch wydziałach. Staż jako element aplikacji sędziowskiej powinien przede wszystkim przygotowywać w wymiarze praktycznym do wykonywania zawodu sędziego. Z tego względu ograniczenie doświadczeń egzaminowanych aplikantów do jednego tylko wydziału i to o charakterze rejestrowym doprowadziłoby do pozbawienia ich kontaktu z praktyką wydziałów procesowych, do których zostaną skierowani po powołaniu na urząd sędziego.
12. Aplikanta kieruje się najpierw do odbywania stażu przez 9 miesięcy w wydziale procesowym cywilnym lub gospodarczym albo w wydziale cywilnym nieprocesowym, a

następnie przez 9 miesięcy w wydziale rejestrowym (ksiąg wieczystych lub Krajowym Rejestrze Sądowym). Ta kolejność pozwoliłaby aplikantowi - stażyście na wykazanie się już nabytymi umiejętnościami orzeczniczymi w postępowaniu procesowym, a następnie opanowanie metodyki pracy referendarza sądowego pracującego w wydziale rejestrowym oraz wykazanie się umiejętnością stosowania prawa materialnego przy wydawaniu orzeczeń. Ponadto taki system odbywania stażu pozwala na zebranie różnorodnego materiału niezbędnego do dokonania oceny pracy referendarza sądowego przez sędziego wizytatora w toku postępowania konkursowego na wolne stanowisko sędziowskie.

13. Staż nie powinien odbywać się w takich wydziałach, jak: wydział właściwy do rozpoznawania spraw w elektronicznym postępowaniu upominawczym, gospodarczy rejestru zastawów oraz w ośrodkach ds. migracji ksiąg wieczystych.
14. Co najmniej raz na kwartał przeprowadza się lustrację posiedzeń odbywanych przez aplikanta – referendarza sądowego. Z lustracji sporządza się sprawozdanie, zawierające wnioski i zalecenia, z którymi niezwłocznie zapoznaje się aplikanta.

PROGRAM – CZĘŚĆ OGÓLNA

Cele:

1. Ukształtowanie odpowiednio wysokiej jakości orzecznictwa – przez wdrożenie aplikanta do starannego wykonywania powierzonych zadań, wykształcenie u niego umiejętności obiektywnej i bezstronnej oceny okoliczności oraz podejmowania decyzji na podstawie dostępnych dokumentów, posiadanej wiedzy, znajomości przepisów oraz zasad ich wykładni.
2. Nauczenie przestrzegania terminowości wykonywania zadań oraz efektywnego wykorzystania czasu - przez prawidłowe planowanie czynności i organizowanie pracy, właściwe ustalanie priorytetów działania oraz efektywną współpracę z sekretariatem.
3. Wykształcenie kultury urzędowania - przez okazywanie szacunku stronom i współpracownikom, stosowny strój, styl i język wypowiedzi w miejscu pracy oraz tworzenie pozytywnej atmosfery pracy.
4. Dalsze doskonalenie zawodowe - przez samokształcenie oraz przez nałożenie na aplikanta obowiązku uczestniczenia w szkoleniach zorganizowanych przez Krajową Szkołę dla aplikantów aplikacji sędziowskiej – referendarzy sądowych. Szkolenia takie przeprowadza się centralnie, co pół roku z zakresu:
 - a) metodyki pracy sędziego,
 - b) zmian przepisów w podstawowych gałęziach prawa,
 - c) zasadniczych zmian wykładni kluczowych przepisów,
 - d) etyki zawodu sędziego i referendarza sądowego,
 - e) tzw. kompetencji miękkich.

PROGRAM - CZĘŚĆ SZCZEGÓLNA

Część szczegółna programu zawiera opis czynności, które powinny zostać zrealizowane przez aplikanta skierowanego na stanowisko referendarza sądowego do pracy w konkretnych wydziałach. Część ta jest adresowana również do prezesów sądów i przewodniczących wydziałów i zawiera informacje o zalecanych zakresach czynności, które powinny być powierzane aplikantom stażystom.

Mając na uwadze zróżnicowane w skali kraju zakresy czynności powierzanych referendarzom sądowym w tych samych wydziałach, zaleca się w odniesieniu do aplikantów – stażystów określenie zakresów czynności w sposób możliwie szeroki przy uwzględnieniu przykładowego wyliczenia.

Ponadto zaleca się przydzielanie aplikantom – stażystom w ciągu trwania stażu przynajmniej 10 spraw z każdej kategorii objętej przykładowym zakresem czynności.

Przykładowe zakresy czynności zostały podzielone i odrębnie opisane w ramach dwóch pionów umownie nazwanych: „Pionem procesowym” i „Pionem rejestrowym”.

Pion procesowy obejmuje czynności, które referendarz sądowy może wykonywać na podstawie art. 47¹ k.p.c. i art. 509¹ § 3 k.p.c. Natomiast Pion rejestrowy dotyczy czynności, o których mowa w art. 509¹ § 1 i 2 k.p.c.

I. Pion procesowy – zalecany zakres czynności:

Czynności w zakresie określonym przez przepisy ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 269, z późn. zm.), ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. z 2010 r. Nr 90, poz. 594, z późn. zm.), ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o państwowej kompensacie przysługującej ofiarom niektórych przestępstw (Dz. U. Nr 169, poz. 1415, z późn. zm.) oraz zadań z zakresu ochrony prawnej sprawowanej przez sądy w sprawach, do rozpoznawania których pozostaje właściwy referendarz sądowy w wydziale cywilnym sądu rejonowego, w tym w szczególności:

- wydawanie nakazów zapłaty w postępowaniu upominawczym (art. 353¹ § 2 k.p.c.) oraz wydawanie zarządzeń w postępowaniu upominawczym (art. 497¹ § 3 k.p.c.),
- wydawanie europejskich nakazów zapłaty (art. 505¹⁶ § 2 k.p.c.) oraz wydawanie zarządzeń w europejskim postępowaniu nakazowym (art. 505¹⁶ § 3 k.p.c.),

- czynności w sprawach z zakresu prawa spadkowego, z wyłączeniem prowadzenia rozprawy, zabezpieczenia spadku oraz przesłuchania świadków testamentu ustnego (art. 509¹ § 3 k.p.c.),
- nadawanie klauzuli wykonalności tytułom egzekucyjnym, o których mowa w art. 777 § 1 pkt 1, 1¹, 3-6 i § 3, z wyłączeniem przypadków wymienionych w art. 778¹, 787, 787¹, 788, 789 (art. 781 § 1¹ k.p.c.),
- stwierdzanie wykonalności europejskich nakazów zapłaty (art. 795⁶ § 2 k.p.c.),
- wydawanie zaświadczeń dotyczących orzeczeń wydanych w europejskim postępowaniu w sprawie drobnych roszczeń (art. 795⁸ § 2 k.p.c.) oraz wydawanie zarządzeń w europejskim postępowaniu w sprawach drobnych roszczeń (art. 505²² § 2 k.p.c.),
- stwierdzanie prawomocności orzeczeń (art. 364 § 2 k.p.c.),
- wydawanie postanowień, w których dokonuje się szczegółowego wyliczenia kosztów obciążających strony, po wydaniu przez sąd prawomocnego rozstrzygnięcia o zasadach poniesienia przez strony kosztów procesu (art. 108 § 1 k.p.c.),
- orzekanie o ustanowieniu albo odmowie ustanowienia adwokata lub radcy prawnego (art. 123 § 2 k.p.c.),
- czynności w zakresie zwalniania od kosztów sądowych (art. 118 u.k.s.c.),
- ustalanie i przyznanie należności świadków, biegłych, tłumaczy i stron (art. 93 ust. 1 u.k.s.c.),
- odraczanie lub rozkładanie na raty należności sądowych (art. 125 u.k.s.c.),
- wydawanie zarządzeń o zwrocie opłaty (art. 82 u.k.s.c.),
- wydawanie zarządzeń dotyczących uzupełniania braków pism procesowych, w tym zarządzeń o zwrocie pisma ze względu na nieuzupełnienie braków (art. 130⁵ k.p.c.),
- ustanowienie kuratora dla osoby nieznanej z miejsca pobytu (art. 144 § 4 k.p.c.),
- obecność przy przeprowadzeniu przez sąd orzekający dowodu przy użyciu urządzeń technicznych umożliwiających dokonanie tej czynności na odległość (art. 235 § 2 k.p.c.),
- rozstrzyganie, który organ egzekucyjny – sądowy czy administracyjny - ma dalej prowadzić łącznie egzekucje z tej rzeczy lub prawa majątkowego, do którego nastąpił zbieg egzekucji (art. 773 § 1¹ k.p.c.) oraz wydawanie dalszego tytułu wykonawczego (art. 773² § 1 k.p.c.),
- wykonywanie czynności w ramach postępowania o wyjawienie majątku, z wyłączeniem stosowania środków przymusu (art. 920² k.p.c.),
- czynności z zakresu pomocy prawnej, z wyjątkiem przeprowadzania dowodów (art. 1130 § 2 k.p.c.),

- czynności w sprawach o przyznanie kompensaty (art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o państwowej kompensacie przysługującej ofiarom niektórych przestępstw),
- inne czynności przekazane do kognicji referendarza sądowego w pionie cywilnym.

II. Pion rejestrowy - zalecany zakres czynności:

1. Wydział gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego

Czynności w zakresie określonym przez przepisy ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (Dz. U. z 2007 r. Nr 168, poz. 1186, z późn. zm.) oraz innych, w których pozostaje właściwy referendarz sądowy w wydziale gospodarczym, w tym w szczególności:

- czynności w postępowaniu rejestrowym, z wyłączeniem prowadzenia rozpraw (art. 509¹ § 2 k.p.c.), w tym w szczególności:

- 1) czynności w przedmiocie wpisu do rejestru oraz związane z prowadzeniem tego rejestru np. wyznaczenie biegłego rewidenta, przyznanie biegłemu rewidentowi wynagrodzenia, ustanawianie kuratora, rozpoznanie wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych,
- 2) czynności inne niż dokonanie wpisu:
 - a) prowadzenie postępowania przymuszającego (art. 24 u.k.r.s.),
 - b) badanie treści oraz formy dołączonych do wniosku dokumentów (art. 23 u.k.r.s.),
 - c) wydanie orzeczenia o rozwiązaniu spółki i ustanowienie likwidatora (art. 25 u.k.r.s.),

- inne czynności przekazane do kognicji referendarza sądowego w pionie gospodarczym.

2. Wydział ksiąg wieczystych

Czynności w zakresie określonym przez art. 509¹ § 1 k.p.c. oraz zadań z zakresu ochrony prawnej w sprawach do rozpoznania, których pozostaje właściwy referendarz sądowy w wydziale ksiąg wieczystych sądu rejonowego, w tym w szczególności czynności w sprawach o wpis w księdze wieczystej (art. 509¹ § 1 k.p.c.), czynności w zakresie prowadzenia ksiąg wieczystych oraz innych przekazanych do kognicji referendarza sądowego w wydziale ksiąg wieczystych.